

Rodna Gruda

Človekove pravice so pravice vseh – a žal ne povsod

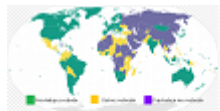
Human Rights Are Everyone's Rights – Sadly Not Everywhere

Objavljeno dne/Published on: 04.12.2014

Avtor članka/Article Author: Ajda Rogelj

Mednarodni dan človekovih pravic obeležujemo 10. decembra. Prvi odstavek prvega člena Splošne deklaracije o človekovih pravicah, ki je bila sprejeta in razglašena 10. decembra 1948 v Parizu, pravi: »Vsi se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice.« Sprejetje Deklaracije o človekovih pravicah je neposredno povezano z mednarodnim dnem človekovih pravic, ki se obeležuje vsako leto 10. decembra.

The international human rights day is celebrated on the December 10. The first paragraph of the first article of the Universal Declaration of Human Rights, which was adopted and proclaimed on 10 December 1948 in Paris, states: "All human beings are born free and equal in dignity and rights." The adoption of the Declaration of Human Rights is directly connected to the international human rights day, which is celebrated annually on the December 10.

Porazdelitev držav po stopnji svobode, ki so je deležni njihovi državljani (po podatkih FreedomHouse iz leta 2013).
Vir: freedomhouse.org.

Izraz človekove pravice je v mednarodni skupnosti prisoten šele od druge svetovne vojne, kar je presenetljivo malo za tako vseprisoten koncept sodobnega sveta in prepričanja, da ima človek specifične pravice, ki izhajajo že zgolj iz tega, ker je človek. Namen določanja in spoštovanja človekovih pravic poleg primarnega spoštovanja vseh ljudi leži v lažjem življenju posameznikov v neki skupnosti. Zametki človekovih pravic se v zgodovini prvič pojavijo že pred našim štetjem, in sicer v času babilonske države. Bolj elaborirano se pojavijo kasneje v atenskih državah, ko je bila ideja demokracije že precej razvita in je imelo ljudstvo večjo suverenost v državi. Večina temeljnih človekovih pravic namreč obravnava prav odnos med državo in posameznikom.

Dandanes so nekatere izmed človekovih pravic zapisane v [Deklaraciji o človekovih pravicah](#), druge so zapisane v različnih [konvencijah](#), ki opredeljujejo človekove pravice, v veliko državah pa so človekove pravice zapisane tudi v Ustavi. Tako se skušajo države še bolj aktivno spoprijemati z zagotavljanjem spoštovanja človekovih pravic vsem državljanom, čeprav to še ne pomeni zagotavljanja teh pravic tudi v praksi.

Človekove pravice se od države do države razlikujejo

Nekatere človekove pravice so temeljne ali univerzalne in veljajo v večini držav. Druge pa se razlikujejo od države do države in so povezane z zelo različnimi dejavniki, kot so bolj ali manj aktivna prisotnost aktivističnih skupin, prisotnost domorodcev ali drugih specifičnih skupin ljudi, splošna naprednost oziroma konservativnost in drugi dejavniki, ki vplivajo na to, da so določene pravice podeljene in opredeljene v zakonikih posameznih držav. Te pravice se tako večinoma nanašajo na posamezne skupine ljudi, npr. na smrt bolne, na ljudi z različnimi spolnimi usmeritvami, na ljudi, ki pripadajo ogroženim ljudstvom, ipd.

Tako na primer na Švedskem in Norveškem, ki sta absolutni »zmagovalki« pri spoštovanju in zagotavljanju človekovih pravic, v veliki meri zagotavljajo pravico do izobrazbe in pravico do zdravljenja. Nasprotno pa v Savdski Arabiji, na primer, prevladuje diskriminacija v številnih oblikah, predvsem do žensk in pripadnikov različnih religijskih prepričanj. Kitajska je med drugim "znana" po tem, da svojim prebivalcem omejuje prost dostop do posameznih spletnih strani in storitev. Seznam držav, kjer so posamezne človekove pravice omejene, je presenetljivo in celo zaskrbljujoče dolg.

Pri pripravi pričujočega članka sem zasledila zelo zanimivo spletno stran mednarodnih kazalcev in lestvice spoštovanja človekovih pravic, ki spremlja in poroča spoštovanje človekovih pravic za vsako državo. Interaktiven prikaz držav in lestvica držav pokaže, da so države, ki svojim državljanom zagotavljajo največ človekovih pravic, Švedska, Norveška in Avstralija. Sledijo jim nekatere druge zahodnoevropske države, kot so Luksemburg, Liechtenstein, Nizozemska in Belgija. Slovenija se po mednarodni lestvici človekovih pravic uvršča na 31. mesto, kar pomeni, da v nekoliko manjši meri zagotavlja spoštovanje človekovih pravic kot Italija (27. mesto) in Ciper (30. mesto). Naša država pa se uvršča pred Madžarsko (33. mesto) in Hrvaško na 34. mestu. Iz podatkov, ki jih mednarodna lestvica človekovih pravic redno objavlja in posodablja na svoji strani, je moč preučiti zagotavljanje spoštovanja človekovih pravic za vsako pravico posebej. Glede na takšen pregled sem ugotovila, da Slovenija pri spoštovanju ustavnih človekovih pravic, kot sta pravica do življenja in do svobode, dosega visoke rezultate, negativno pa izstopa predvsem pri nespoštovanju pravice proti diskriminaciji, kjer dosega porazne rezultate.

Nezavidljiva zadnja mesta na lestvici varovanja človekovih pravic pripadajo afriškim državam Sierr Leone, Demokratični Republiki Kongo in Chadu. Srednjeafriška država Chad z 10 milijoni prebivalcev dosega porazne rezultate pri zagotavljanju večine izmed človekovih pravic, pri čemer še dodatno negativno izstopa zagotavljanje pravice do svobodnega gibanja, do svobodnega izražanja in pravice do svobode združevanja.

Človekove pravice kot skupen ideal

Splošna deklaracija človekovih pravic, ki sem jo citirala na začetku članka, predstavlja skupen ideal vseh držav in vseh narodov z namenom, da bi vsi posamezniki uživali spoštovanje teh pravic in svoboščin. Kot sem v članku prikazala, pa spoštovanje človekovih pravic še zdaleč ni enotno po različnih delih sveta in ponekod prihaja do zaskrbljujočih kršenj osnovnih človekovih pravic. Ker uvedba tega področja nima dolge zgodovine, je obeleževanje mednarodnega dneva človekovih pravic še toliko bolj pomembno.